Cântecul legionar

expresie a sentimentului naţional românesc

Omagiu profesorului Ion Baciu, pentru strădania sa, întru nemurirea cântecului legionar.

Erast CĂLINESCU

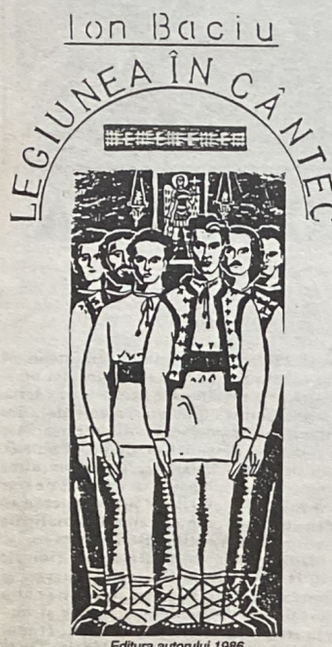

Editura autorului 1986
Montreal P.Q. Canada

Sentimentul naţional este o componentă a firii româneşti, pe care nici bunătatea, nici ospitalitatea şi nici toleranţa, care o caracterizează, nu îl pot anihila sau măcar estompa. Căci sentimentul naţional românesc este rezultanta instinctului de conservare a unui neam, aşezat la răscruce de credinţe şi culturi, la răscruce de interese, la răscruce de lumi diferite şi care este înconjurat de neamuri râvnitoare la ce este, dintotdeauna, al său.

Cuvintele lui Mircea-Vodă, adresate sultanului Baiazid, din Scrisoarea a III-a a lui Eminescu, sintetizează, în mod magistral, acest sentiment:

"Eu? îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul!
Şi de-aceea tot ce mişcă'n ţara asta, răul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ţie duşman este;
Duşmânit vei fi de toate fiir'a prinde chiar de veste.
N'avem oşti, dară iubirea de moşie e un zid
Care nu se'nfioreză de-a ta faimă, Baiazid!"

Cântecul legionar este, prin forţa expresivă şi prin lirismul său, cea mai complexă expresie a acestui sentiment naţional. Expresie complexă, pentrucă cuprinde toată gama sentimentelor umane, dela credinţă şi dragoste de ţară la iubirea pământească, dela vitejie şi eroism până la trădare, dela vis şi veselie şi până la dor şi suferinţă. Dar ori din care categorie ar face parte un cântec legionar, finalul său este chemare şi speranţă în biruinţa binelui şi adevărului, în viitorul fericit al neamului românesc. Căci numai această credinţă nestrămutată i-a ajutat pe Români să reziste la toate încercările, în decursul istoriei lor frământate.

Autorii cântecelor legionare nu au fost întotdeauna poeţi sau muzicieni consacraţi, dar, fiecare dintre ei a avut ***ceva de spus.*** Această însuşire a conferit, fiecărui cântec expresivitate, precum şi un conţinut precis şi distinct. Iar prin forţa sa, fiecare cântec legionar este mărturia unui eveniment şi a sentimentelor răscolite de acesta.

"Cântecul e vorba sufletului, căci izvorăşte din suflet şi se adresează sufletului", spunea regretatul profesor Ion Baciu (1915-1991), pe când lucra la opera cea mai dragă a vieţii sale *"Legiunea în cântec"* (Montreal, Canada, 1986). *"Pentru a putea să cânţi"*, scria Corneliu Zelea Codreanu, *"îţi trebue o anumită stare sufletească. O armonie în sufletul tău. Cel ce merge să fure pe cineva, acela nu poate cânta. Nici cel ce merge să facă o nedreptate. Nici cel al cărui suflet e ros de patimi şi de vrăjmăşie şi nici acela al cărui suflet e sterp de credinţă... De nu veţi cânta, să ştiţi că este o boală care vă roade în adâncul fiinţei voastre sufleteşti sau că vremea v'a turnat păcate peste sufletul curat; iar dacă nu le veţi putea vindeca, să vă daţi la o parte şi să lăsaţi locul vostru celor ce vor putea cânta"* (*Pentru Legionari*, 1936, pag. 303).

Este firesc ca o mişcare care are drept scop formarea unui tineret credincios, drept, cinstit şi curajos, neînfricat în faţa prigonirilor, hotărît să clădească o nouă ţară, în care Românul să fie la el acasă, - este firesc ca o asemenea mişcare să cultive, ca virtute supremă, vitejia. *"Din această şcoală legionară va trebui să iasă un om nou, un om cu calităţi de erou... Un om în care să fie dezvoltate, până la maximum, toate posibilităţile de mărire omenească ce se află sădite de Dumnezeu în sângele neamului nostru"* (*Pentru Legionari*, pag. 307).

Un cântec de vitejie, care a apărut cu prilejul mişcărilor studenţeşti dela Cluj, în anul 1922 şi care a fost adoptat, mai târziu, ca imn al Legiunii Arhanghelul Mihail, este *"Sculaţi români"*, de Iustin Ilieşiu şi Istrati.

"Sculaţi Români la luptă, bate ora / Din urmă pentru Neamul Românesc. / Poporul geme sfâşiat în lanţuri. / Călăi aprinşi de ură-l gătuiesc. / Răsună aspru cântec de alarmă, / Ne clocoteşte sângele în piept..."

Este de remarcat stilul extrem de expresiv, precis şi concis al acestei strofe, care exprimă în numai opt versuri, evenimentul, sentimentul răscolit de eveniment, hotărîrea de a lupta şi chemarea la luptă.

Un cântec de luptă foarte expresiv este *"Cântecul de pe Rarău"*, compus de Pr. Cucuietu.

"Urlă duşmanii în cărare / Şi-şi arată'n rânjet colţii, / Noi păşim cu nepăsare / Şi voioşi în faţa morţii. / Las'să urle, las'să geamă / Şi să zdrapţene cu gheara, / Nouă nu ne este teamă / Atunci când ne cheamă Ţara!.. /.../ Tinde spada, Căpitane, / Inimi de viteji aşteaptă / Să pornească, milioane, / Pentru lupta ta cea dreaptă!"

Asemănarea alegorică a duşmanului cu o fiară, nu reuşeşte să-i înspăimânte pe viteji, care aşteaptă, disciplinaţi, doar semnalul de luptă.

Într'o circulară din 18 Iunie 1937, Corneliu Zelea Codreanu proclama: *"Suntem un milion! Un milion de suflete de femei, de copii, de bărbaţi şi bătrâni, care trăiesc şi luptă, care jertfesc sub steag legionar, care aşteaptă România legionară şi cred într'însa."* (*Circulări şi manifeste*, ed. a 5-a, pag. 147). Era momentul culminant când Mişcarea legionară devenise o realitate şi o speranţă, pentru tot neamul românesc. Mărturie stau şi cântecele care, preluate din gură în gură, răsunau pe tot cuprinsul Ţării.

"Ştefan Vodă al Moldovei / Fost-a pe la noi prin munţi / Şi-a găsit în codrii noştri / Şoimi viteji, războinici mulţi. / Tot aşa tu, Căpitane, / Urcă pe-ale Putnei văi / Şi-ţi vom da batalioane / De legionari flăcăi" **(Al Popescu-Vrancea)**

• • •

"De sus de pe Olt, din poiene, / Din vârfuri de munţi cozieni, / Sub verzile ceruri vâlcene, / Se strâng legionarii olteni, / De sus de pe Lotru coboară, / Din Bistriţa, Râmnic, Hurez, / Şi'n tânăra lor primăvară / Ard stelele-aceluiaşi crez /.../ Cu frunţile-aprinse de-o rază / Se strâng cărturari şi ţărani; / Şi tabere sfinte aşează / La Arnota şi Drăgăşani." **(R. Gyr - I. Jelescu)**

• • •

"Prin braţe aprige de muncă / Se'nalţă drept şi sfânt altar / Se'nalţă din frânturi de stâncă / Ardealul tânăr legionar / Clădim din zori şi până'n seară, / Clădim ca'n vremuri strămoşeşti / Clădim pe piatra unghiulară / Altarul vrerii româneşti" **(Ş. Curca)**

• • •

"De prin satele răzleţe, / Din al Tecuciului plai, / Au pornit cete măreţe, / La al buciumului grai..." **(A. Pompiliu)**

• • •

"Părinteasca dimândare, / Na sprigiură cu foc mare. / Fraţi di mumă şi di tată / Noi Armâni dieta toată. / Di sum plocile şi mrminţi, / Strig'a noştri buni părinţi: / Blestem mare s'aibă'n casă / Care limba lui ş'alasă" **(C. Belimace)**

În etica legionară, educaţia muncii ocupă un loc de seamă. *"Munceşte, munceşte în fiecare zi. Munceşte cu drag. Răsplata muncii să-ţi fie, nu câştigul, ci mulţumirea că ai pus o cărămidă la înălţarea Legiunii şi la înflorirea României"*, spune Legea muncii (*Pentru legionari*, pag. 338). Această optică nouă, cu totul dezinteresată, şi-a afl at ca primă materializare organizarea taberelor de muncă, în care legionarii clădeau o şcoală, o biserică sau măcar un dig protector, - într'un cuvânt, clădeau ceva pentru ţară. În acest sens este edificator *"Marşul taberelor de muncă"* **(M. Gaftoiu, S. Zeana)**.

"Noi, legionarii lui Codreanu, / Din muncă ne-am făcut un crez, / Şi'n toate părţile pornitam, / Echipele de cămăşi verzi. / Din Cluj, în zi de sărbătoare / La Dealul Negru am pornit, / Să ajutăm pe Moţii care / Atât amar au suferit. / Din zori şi până înserează / Cu toţii noi cu drag muncim, / Sub cerul ce ne priveghează, / O şcoală mândră să clădim..."

Mişcarea legionară a fost, la început, o mişcare studenţească, o mişcare cu nuanţă intelectuală, având însă o doctrină caracterizată printr'o mare deschidere înspre rădăcinile sale ţărăneşti şi muncitoreşti. Corneliu Codreanu, Ionel Moţa, precum şi un mare număr de legionari, purtau cu mândrie costumul naţional, ca haine de sărbătoare. Încă din anul 1919, Corneliu Codreanu a luptat umăr la umăr cu muncitorimea creştină din Iaşi, condusă de Constantin Pancu, împotriva pericolului bolşevic, care devenise ameninţător. În anul 1936 ia fiinţă Corpul muncitoresc legionar. Iată un extras din *"Imnul muncitorilor"*:

"În trudă ne-am zbătut şi'n umilinţă, / Tiranii pâinea ne-au luat / Destul ne-am încleştat în suferinţă, / Cu neamu'ntreg am sângerat / Din greu şi aspru vuiet de ciocane / Încovoiaţi de foame şi nevoi / Din zgură de furnale şi cazane, / Flămânzi ne ridicăm şi goi! / La luptă, muncitori! / Veniţi, Legiunea ne adună! / La luptă muncitori! / Veniţi în crâncena furtună! / La luptă, muncitori, / Zidari de veacuri viitoare! / Cu frunţile în soare, / Ne'nălţăm biruitori!" **(R. Gyr - I. Mânzatu).**

Ca mişcare de tineret, Mişcarea legionară cultiva disciplina liber consimţită, lăsând însă un mare loc atributelor tinereţii: voioşia, avântul, puritatea sufletească, abnegaţia, eroismul. Radu Gyr şi Ion Mânzatu sintetizează acest complex de sentimente în *"Imnul tinereţii legionare"*:

"Sfânta tinereţe legionară, / Cu piept călit de fier şi sufletul de crin. / Iureş ne'nfricat de primăvară, / Cu fruntea ca un iezer carpatin! / / Cu braţele suim în soare / Catapetesme pentru veac, / Le zidim din stânci, din foc din mare / Şi dârz le tencuim cu sânge dac. / Garda, Căpitanul, ne preschimbă'n şoimi de fier. / Ţara, Căpitanul şi Arhanghelul din Cer!"

Prospeţimea şi voioşia tinerească îşi află o exprimare simplă dar dinamică în *"Hora legionarilor"*, de Simion Lefter:

"Legionari, să'ntindem hora pe'ntregul zăvoi, / Că suntem la noi acasă şi'n ţară la noi! / Vine timpul haiduciei, codrul să'drăgim, / Numai codru-şi plânge frunza când noi suferim".

Educaţia primită în şcoala legionară, în spiritul respectului datorat părinţilor, este ilustrată, în mod impresionant, în *"Visul unui legionar"*, de A. Colibaba:

"Mamă dragă, astă noapte / Am visat un vis frumos. / Se făcea că stam pe-o stâncă / Şi priveam spre Ţară'n jos / Şi vedeam trecând pe vale / Trupe de legionari, / Toţi în verde, cu centură, / Ori bondiţă şi iţari /... / Dela Nistru pân'la Tisa, / Dela Mare la Hotin, / Nu'ncăpeau atâtea trupe / Şi părea că tot mai vin /.../ Mamă dragă, iartă-mi pasul, / Sunt şi eu legionar; / Nu ţi-am spus-o pân'acuma, / Să nu crezi că-ţi fac amar. / Am intrat în rând cu alţii, / Vreau să lupt şi chiar să mor / Dară vreau să fiţi ferice, / Tu, Ţara şi-acest popor."

Atitudinea eroică a legionarilor în faţa morţii pentru Ţară apare ca o moştenire dela strămoşii daci, pentru care moartea vitejească era o sărbătoare:

"Moartea, numai moartea legionară / Ne este cea mai scumpă nuntă dintre nunţi. / Pentru Sfânta Cruce, pentru Ţară, / Înfrângem codrii şi supunem munţi. / Nu-i temniţă să ne'nspăimânte, / Nici chin, nici viforul duşman. / De cădem, cu toţi, izbiţi în frune, / Ni-e dragă moartea pentru Căpitan." **(R. Gyr - I. Mânzatu)**

• • •

"În noi frica morţii tace, / Căci născuţi suntem din fulger, / Din strămoşi ce la lupoaice / Au supt laptele din uger." **(Pr. Cucuianu)**

"În folclorul românesc predomină cântecul trist", spun străinii, ascultând doinele şi romanţele noastre.

Prigoanele şi suferinţele îndurate în închisori şi-au lăsat amprenta asupra cântecului legionar, dând naştere la producţii lirice de o mare sensibilitate umană. Imaginea plaiurilor natale, cât şi dorul de cei lăsaţi acasă, revin mereu, ca un leitmotiv al cântecelor legionarilor prigoniţi pentru credinţa şi dragostea lor de ţară:

"Spune legenda că a fost o ţară / Cu holde de aur şi cer fermecat, / Cu fremăt de codri şi cântec de ape, / Cu sfinte troiţe pe uliţi de sat. / Erau cosânzene cu bucle de aur, / Prin cânguri haiducii de fier, viforoşi / Şi vuiet de bucium şi lacrimi de doină, / Sihastre altare şi cruci de strămoşi". **(S. Lefter)**

• • •

"Du-te dorule cu bine / La părinţii mei din sat / Şi le spune că feciorul / Lor a fost întemniţat. / De-i vedea plângând pe mama, / Lângă vatră, în pridvor, / Şterge-i ochii cu năframa, / Spune-i că de ea mi-e dor." **(S.Lefter)**

Un cântec de dor de o mare duioşie este *"Cântecul de leagăn"*, de Radu Gyr şi Ion Mânzatu:

"Dormi, copilul mamei, nani, nani, / A plecat şi ultimul lăstun, / Ruginiră plopii şi tufanii / Dar din temniţa ce-i surpă anii / Nu s'a mai întors tăticul bun /.../ Nani, Nani, tata nu mai vine, / Maica stă cu sufletul răpus, / Cine să-ţi mai spună basmul, cine, / Să-ţi sărute pleoapele senine? / Maica plânge şi tăticu-i dus."

În închisori, legionarii cântă jalea Ţării şi invocă ajutorul străbunilor, în mod cu totul dezinteresat, nu pentru salvarea lor, ci pentru salvarea Ţării:

"Haite de bestii crude, flămânde, / Au năpădit al Ţării pământ /... / Geme pământul, apele, vântul, / Munţii şi codrii noştri străbuni, / Geme Jilava, neagra'nchisoare, c'a fost făcută pentru Români." **(I. Niţu).**

• • •

"Peste mormântul tău sfânt dela Putna / Lacrimi vărsat-am şuvoi, / Că ţara'ntreagă se zbate'n lanţuri, / Ştefane, vino la noi!" **(S. Lefter).**

O altă chemare patetică o aflăm în *"Imnul Românilor secuizaţi"*:

"Te-am aşteptat cu sete, Căpitane, / Să'nvii în noi străbunele simţiri, / Căci ne-am pierdut şi limba şi credinţa / Sub biciul crunt al fostei stăpâniri. / O, vino la noi, Căpitane! / Ne zbatem în trudă şi-amar, / Pierdut-am şi limbă şi lege! / O vino, re'nalţă-un altar!" **(H. Comăniciu).**

Trădarea apare, în etica legionară, ca şi o cauză majoră a tuturor nenorocirilor care s'au abătut asupra neamului românesc. *"Trădarea ne-a măcinat puterile neamului. Noi, Românii, nu ne-am aşezat niciodată cu arma în mână în faţa ei; de aceea trădătorii s'au înmulţit pe toate cărările, de aceea toată viaţa noastră de stat nu e decât o trădare permanentă de neam"* (*Pentru legionari*, pag.190).

"O, neam al meu, bătut de viscol şi cenuşe, / În lanţuri, sub zăvoaie ai gemut. / Şi când au vrut să frângi robie şi căluşe, / Trădarea a venit şi te-a vândut /.../ S'a'nvolburat Mihai ca un puhoi de munte, / La Turda, prin trădare a căzut. / Şi Tudor, când porni Fanarul să-l înfrunte, / Trădarea a venit şi l-a vândut. / Se frânse Horia pe roată, / Muri Ion Vodă sfârtecat. / Panduri şi Moţi creşteau din flăcări şi din piatră, / Dar Iuda, mişelește i-a trădat" **(R. Gyr - I. Mânzatu).**

De o deosebită profunzime sunt imnurile închinate eroilor Legiunii. *"Imnul eroilor Moţa-Marin"*, capodoperă eroică a lui Radu Gyr şi Ion Mânzatu, slăveşte jertfa legionarilor căzuţi pe frontul spaniol, în apărarea Crucii, acolo unde *"Se trăgea cu mitraliera în obrazul lui Christos"* (Testamentul lui Ion Moţa):

"Sunt ruguri şi flăcări, e Spania'n scrum, / Gloanţele cad în altar. / În negrele şanţuri de sânge şi fum / Plouă cu schije şi jar. / Dar prin obuze, gloanţe şi spuze / Par legionarii nişte munţi. / Rănită'n zare, Crucea le-apare / Şi Ceru-i mângâie pe frunţi! / Noaptea'n tranşeu, legionarii / În ploaie îşi fac rugăciunea. / Mintea lor trece fruntarii / Şi'n gând li s'aprinde Legiunea! / Şi văd Căpitanul şi Ţara / Cu sfântu-i destin legionar."

"Nimeni nu se naşte legionar, dar cel ce devine legionar, moare în credinţă legionară", spunea cineva, - adevăr care nu s'a dezminţit până acum. Acestor morţi în credinţă legionară le-a închinat Simion Lefter *"Imnul legionarilor căzuţi"*, ca să-i însoţească pe ultimul lor drum:

"Plânge printre ramuri luna, / Nopţile'n pustii. / Căci te-ai dus pe totdeauna / Şi n'ai să mai vii /.../ Ca o lacrimă de sânge, / A căzut o stea. / Drum de foc şi biruinţă / Pentru Garda ta. / Bate vântul peste ape, / Trece timpul greu. / Noi, mereu, te plângem, frate, / Iar tu dormi mereu."

• • •

Acesta este cântecul legionar, aşa cum a fost cântat şi aşa cum a fost trăit. În închisori şi afară, prin munţi şi prin câmpii, la şezători, în tabere şi în luptă, în oraşe, în sate, în libertate şi în prigoane.

Sumara trecere în revistă pe care v'am oferit-o, stimaţi cititori, nu are pretenţia să acopere, nici pe departe, vastitatea acestui fenomen specific românesc, care a făcut epocă şi care va rămâne mereu prezent în patrimoniul liricii noastre naţionale.